

Inimõigused ja keelte kaitse

Konstantin Zamyatin 10.12.2011

SISU

- 1. Keelelised õigused kui inimõigused**
- 2. Keelte rahvusvaheline kaitse**
- 3. Keelte kaitse poliitiline dimensioon**

1. Inimõigused ↔ keelelised õigused

Rahvusvahelised inimõigused: õigus vs poliitika

Rahvusvähemuste õigused

Keelelised inimõigused > keelelised õigused

Keeleline ja lingvistiline tolerants vs keelte edendamine

- Mittediskrimineerimine

- Sõnavabadus

- Õigus haridusele

Isikliku elu vs avaliku elu kasutusvaldkonnad

Keelelised õigused: piirangud

Keeleliste õiguste ülddeklaratsioon (1996)

2. Keelte rahvusvaheline kaitse

ÜRO süsteem:

Inimõiguste ülddeklaratsioon (1948)

Rahvusvaheline pakt tsiviil- ja poliitiliste õiguste kohta (1966), art. 27

Etnilisse, usulisse või keelelisse vähemusse kuuluvate isikute õiguste deklaratsioon (1992)

Euroopa Nõukogu süsteem:

Euroopa Inimõiguste Konventsioon (1950)

Euroopa vähemusrahvuste kaitse raamkonventsioon (1995)

Euroopa regionaal- või vähemuskeelte harta (1992)

3. Euroopa regionaal- või vähemuskeelte harta (1992)

Euroopa Nõukogu 47st liikmesriigist 33 riiki on allakirjutanud ja 25 riiki on ühinenud.

I OSA määratakse kindlaks Harta tegevusväli

II OSA rakendatakse täielikult kõikide harta liikmesriikide territooriumil räägitavate regionaal- või vähemuskeelte osas

Territooriumita keeled

III OSA üksikasjalike tingimuste kohaselt määrab liikmesriik sõnaselgelt kindlaks kaasahaaratud keeled ja nende haldusalad

Territoriaalselt määratletavad keeled

IV OSA Seire

V OSA Harta jõustumine, selle allkirjastamine ja ratifitseerimine

Vene Föderatsioon

Riskid ja probleemid (Sokolovski 2010):

Terminoloogia

- Suur **mitmekesisus** (enam kui kaks korda rohkem keeli kui seni Keelehartaga 25-s ühinenud maades)
- Suur **territoorium** (suurendatud kulud)
- Ettearvamatud **kulud** (riigikeeled ja vähem arendatud teised keeled)
- Tegelikud ja potentsiaalsed **konfliktid** (Ukraina, Moldova, Baltimaad)
  - Rahvusliikumised
- **Välispoliitilised tegurid** (riigi maine, Baltimaad ei ole ühinenud)

Vene Föderatsioon

Keeleharta 25 liikmesriigis:

48 keelt, nendest **30** (teise riigi) riigikeelt, st arendatud

Venemaa mitmekesisus (Krugovykh 2009):

Rühm I – vabariikide riigikeeled (**25** keelt,

Lisaks **13** riigikeelt Dagestanis, vähem arendatud)

Rühm II – väiksearvuliste põlisrahvaste keeled (**37** keelt,
nendest **10** on ametlikud keeled mõnedel aladel)

Rühm III – teised traditsiooniliselt kasutatud keeled (**35**
keelt)

Territoorium: 83 Vene Föderatsiooni subjekti, mh 21
vabariiki ja 4 autonoomset piirkonda

Vene Föderatsioon

2001 allakirjutanud, ei ole ratifitseerinud

2009-2011 **Joint programm** of the Council of Europe, the European Union and the Ministry for Regional Development of the Russian Federation *National Minorities in Russia: Developing Culture, Language, Media and Civil Society* (2.7 mln euro)

Information and training seminars, public hearings and parliamentary hearings

Mini-projects

Joint working group of experts

Simulation of the Charter implementation in pilot regions

Vene Föderatsioon

Pilot regions:

Republic of Mordovia

Part III: Erzya, Moksha (**61** undertakings) and Tatar (**39** und.)

Altay Territory

Part II: Kumandin (an indigenous small numbered people)

Part III: German and Kazakh

Dagestan (Russian and other 13 state languages):

Part II: Chechen (Akhoy), Azerbaijanian, and more than 20 languages with no written form

Part III: Agul, Avarian, Dargin, Kumyk, Lezgin, Lakh, Nogay, Rutul, Tat, Tabasaran, Tsakhur

Vene Föderatsioon

---

*“Preliminary data suggest that the Charter's provisions could be applied to at least 85 of the 239 languages registered. Yet applying the Charter's provisions even to a restricted number of 85 languages is problematic since, given the constitutional requirement of the **equality** of languages, individual languages may not be singled out by the extent of their protection in relation to the others.”*

*“The analysis performed demonstrates that the Russian legislation **fully contains** the provisions association with the protection of regional and minority languages, which nevertheless requires some additional measures for their adaptation to the provisions of the European Charter in the Russian Federation.”*

(Krugovykh report 2009)

Eesti: võimalik II OSA

Territooriumita keeled

Keeled	Inimest (2000)	sh kõnelejaid
Jidiš	2145	124
Saksa	1860	36%
Mustlaskeel	542 (u 1000–1500-ni)	78,6%
Tatari	2582	1229 (47,6%)
Soome	11837	

Territoriaalselt määratletavad keeled

Rootsi	300	
--------	-----	--

Eesti: võimalik III OSA

	Sätteid (35-68)	Kõnelej aid	Põlisala
Vene	51	?	Peipsi lääne- ja looderannik ning Piirissaar
Võru	17-21	u 70000	Enamus Võru ja Põlva maakonnast ning osa Valga ja Tartu maakonnast
Setu	15-19	u 10000 – 13000 (u 4000)	(Mikitamäe-Väraska-Saatse kant) Põlva maakonnas ja (Obinitsa-Meremäe ja Luhamaa kant) Võru maakonnas

Valitud bibliograafia:

- Skutnabb-Kangas, Tove, Phillipson, Robert, and Rannut, Mart. (1994). Linguistic human rights: overcoming linguistic discrimination. Walter de Gruyter.
- Skutnabb-Kangas, Tove. (2000). Linguistic Genocide in Education—Or Worldwide Diversity and Human Rights? Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Varennes, Fernand de. (2007). Language Rights as an Integral Part of Human Rights - A Legal Perspective. In Koenig, Matthias, Guchteneire, Paul F. A. (eds), Democracy and human rights in multicultural societies: Ashgate Publishing Ltd. 115-125.
- Arzo, Xavier. (2007). The Nature of Language Rights. In Journal of Ethnopolitics and Minority Issues in Europe JEMIE 6 2007. 1-35.
- From Theory to Practice – the European Charter for Regional or Minority Languages. Regional and Minority Languages No 3. Strasbourg. Council of Europe Publishing, December 2002.
- Krugovykh, I. (2009). *Russian legislation relating to the protection and promotion of regional languages or minority languages*, Expert Report, Moscow, Analytical Department of the Apparatus of the State Duma of the Federal Assembly of the Russian Federation, 2009.
- Региональный аспект возможной ратификации Российской Федерацией Европейской Хартии региональных языков или языков меньшинств (2010). Аналитический вестник. Серия: Государственное строительство и конституционные права граждан. Выпуск 25. Москва, Аппарат Государственной Думы.
- Соколовский С. (2010). Международный опыт и проблемы имплементации Европейской Хартии региональных языков или языков меньшинств в России // Европейская языковая хартия и Россия / Под ред. С.В. Соколовского и В.А. Тишкова / Исследования по прикладной и неотложной этнологии. — М., ИЭА РАН. — Вып. 218. 30-41.
- Соколовский С. Европейский опыт использования Хартии региональных языков или языков меньшинств в сфере поддержки финно-угорских языков // Правовой статус финно-угорских языков и этнокультурные потребности российской школы (2011). / Под ред. В. А. Тишкова. – М.: ИП А. Г. Яковлев. 15-41.